

Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg
Folketingets Socialudvalg

25. november 2010

De fattiges ret - referat

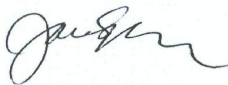
Socialt udsatte mennesker oplever alt for tit, at det offentlige system er blevet for opsplittet og kompliceret, og at samspillet mellem kommuner og regioner og de forskellige forvaltninger i kommunerne ikke fungerer godt nok. Samtidig er den faglige kvalitet i sagsbehandlingen ofte for ringe, ligesom det er alt for svært at finde frem til den eller de kommunale instanser, der vil tage ansvaret for sagen på sig.

Det var nogle af problemstillinger, der blev peget på i høringen Fattiges Ret den 4. november 2010. Dommerpanelet bestod og Palle Simonsen, Mette Frederiksen (S) og Ulla Tørnæs (V). Ulla Tørnæs havde dog på grund af finanslovsforhandlingerne ikke mulighed for at deltage i hele høringen. Høringen blev afholdt som led i EU's fattigdomsår i et samarbejde mellem EAPN.dk, Socialpolitisk Forening, Stop Fattigdom Nu initiativet og Rådet for Socialt Udsatte.

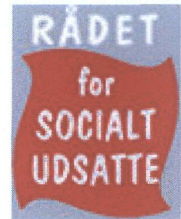
Jeg vedlægger et referat af høringen, hvor der også kom andre store temaer frem i relation til bekæmpelse af fattigdom. Det drejer sig både om spørgsmål, som deler vandene på forhånd som eksempelvis nødvendigheden af en fattigdomsgrænse men også spørgsmål, som jeg tror kan samle mange som eksempelvis behovet for flere socialøkonomiske virksomheder.

Jeg håber papiret vil være til inspiration i det videre arbejde.

Med venlig hilsen

Jann Sjursen
Formand

HOLMENS KANAL 22
1060 KØBENHAVN K

TLF. 3392 4704

FAX. 3392 9205

WWW.UDSATTE.DK

E-MAIL: POST@UDSATTE.DK

OKJ

De fattiges ret er sat

Efter vidneudsagn fra seks socialarbejdere og borgere om de sociale, beskæftigelsesmæssige og menneskelige afsavn og konsekvenser, fattigdom fører med sig, faldt dommen i Fattiges Ret: En fattigdomsgrænse i Danmark vil rette opmærksomhed mod og fastholde fokus på at bekæmpe fattigdom og negativ social arv.

Af journalist Tina Juul Rasmussen

Er der lighed for loven?

Fattiges Ret var en høring som et led i det europæiske fattigdomsår, hvor der særligt i uge 44 blev sat fokus på netop fattigdom og dens konsekvenser på flere konferencer og høringer. EAPN – det europæiske netværk mod fattigdom, Rådet for Socialt Udsatte, Socialpolitisk Forening og initiativet Stop Fattigdom Nu stod bag høringen.

– Retssikkerhed er centralt for os alle – uanset om vi er fattige, socialt udsatte, eller hvad vi er. Hele vores samfund hviler på en opfattelse af, at der er lighed for loven. At vi kan stole på, at de love, der gives på Tinge, og den måde de forvaltes på i praksis, gælder for os alle. Alligevel kan man somme tider stille spørgsmålet, om alle har lige ret – og om fattige har ret? Er det sådan, at Danmark er de lige muligheds land, hvor fattige og socialt udsatte kan forvente at få den behandling af myndighederne, deres situation kræver? Hvorfor har vi overhovedet fattige og socialt udsatte, hvad er løsningerne – er arbejde til alle for eksempel et realistisk mål? Skal der være indikatorer for fattigdom og for hjælp til fattige? Skal vi arbejde med minimumsydelser? Er der lige adgang til sociale ydelser og sundhedsydelser? Det er noget af det, vi vil sætte fokus på i dag, indledte Jann Sjursen, formand for Rådet for Socialt Udsatte høringen.

Træt af puljer og behjertede forslag

I dommerpanelet sad tidligere socialminister og finansminister Palle Simonsen, flankeret af socialordfører Mette Frederiksen fra Socialdemokraterne. Venstres arbejdsmarkedsordfører Ulla Tørnæs stødte til senere på grund af finanslovsforhandlinger på Christiansborg.

– For mig er det utroligt vigtigt at se nærmere på,

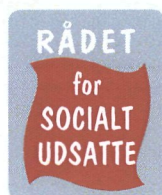

Foto: Ole Clemmensen

hvordan vi sikrer de rigtige tilbud til de udsatte, så de kommer ud af deres situation. Det har vores samfund et stort problem med – uanset om det er børn, ældre eller psykisk sårbare. Det er blevet understreget af debatten med aktivering. Jeg hører bestemt til dem, som mener, at det er godt for mennesker at få et arbejde, men der er også nogle, som ikke er klar til det. Og det nytter ikke at belaste dem mere, end rimeligt er. De skal først hjælpes ud af deres situation, inden de kan få et arbejde, begrundede Palle Simonsen sin tilstedeværelse med.

Mette Frederiksen ville – med et smil på læben – gerne vide, om retten havde beføjelser til at sætte nogen i fængsel.

– Det er jo meget moderne at sanktionere, og nu kan selv børn sættes i fængsel. Desværre. Personligt synes jeg ikke, at det er nok at diskutere, hvordan vi løser problemerne med fattigdom. Det er vores fælles opgave at forhindre, at fattigdommen overhovedet opstår. Jeg er så træt af puljer og projekter og andre behjertede forslag til at hjælpe folk ud af deres situation. Det, som har været kruntappen i dansk socialpolitik i mere end 30 år, har været det lange, seje træk med at sikre ordentlige livsvilkår, ordentlige boliger, uddannelse osv. For gør vi det, er der altså færre sociale problemer at slås med. Så jeg mener, at tendensen til individualisering af de sociale problemer er farlig.

SOCIAL
POLITISK
FORENING

2010 BYG ET
EUROPA FOR ALLE
www.stopfattigdom.nu

De hjemløse giver op overfor systemet

Første vidne i skranken var Ole Skou fra SAND – de hjemløses landsorganisation. Med 35 års erfaring fra arbejdet som socialrådgiver og jurist blandt hjemløse var hans holdning til retssikkerheden for denne gruppe klar:

– Vi har opbygget et kompliceret system – et kontrolsystem med et utal af instanser, som de hjemløse slet ikke kan forholde sig til. Hvis man er rigtig heldig kan man få op til fire-fem forskellige sagsbehandlere i samme sag, og for en sikkerheds skyld er de fysisk placeret forskellige steder i området, sagde Ole Skou og illustrerede sin pointe med en case, han havde sammensat af tre forskellige aktuelle sager fra virkelighedens verden, men sløret med andre byer og lokaliteter end de rigtige:

– En mand flytter fra sin lejlighed i Gellerup i Århus, fordi han er bange og vil gemme sig i København. Han har oparbejdet en gæld under et fængselsophold, og nu er indriverne efter ham. Nu har han levet på gaden i København i over et år. Han lever i kaos, har undervejs mistet sit sygesikringsbevis og har ingen penge. Han får at vide, at han skal opsøge et jobcenter for at få kontanthjælp. Her vil jobkonsulenten tale arbejde, men det kræver en folke-registeradresse for reelt at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, og det har han ikke. Mandens sociale problemer kan han få hjælp til på socialcentret, som i øvrigt ligger i den anden ende af byen. Og desuden skal han have lavet sin handleplan i Århus, hvor han kommer fra. Manden opgiver og ender med fortsat at bo på gaden, hvor han lever af at sælge Hus Forbi. En venlig gadeplansmedarbejder, han møder, vil gerne hjælpe og går med ham i Folkeregistret. Men også her får han at vide, at han skal tage til Århus for at få et sygesikringsbevis. Og manden giver op igen. Han mangler stadig kontanthjælp, bolig, indskud til bolig, lægehjælp, penge til medicin og ikke mindst hjælp til sin gæld.

– Jeg behøver ikke sige mere! Man har opbygget et kontrolsystem, som ikke bygger på tillid. Kommunerne har forskanset sig og tænker kun på deres egen kasser og sender folk frem og tilbage. Jeg kender rigtig mange kvalificerede mennesker, som er uddannet til at hjælpe, men de får ikke lov. Og de er trætte af det. Mange af de hjemløse, jeg har mødt, orker ikke mere i det system. De kan ikke finde rundt i reglerne og føler sig ydmyget. Desuden mener jeg ikke, at man kan få nødstedte mennesker til at fungere bedre ved at sulte dem på lave ydelser som kontant – og starthjælp. Man oplever allerhøjest at få dem gjort apatiske eller kriminelle, sagde Ole Skou.

Er en Udsatteenhed løsningen?

Dommer Mette Frederiksen konstaterede, at problemstillingen er alvorlig, men jo ikke ukendt. Og den findes også på børneområdet og i den manglende sammenhæng mellem psykiatri og misbrugsbehandling, så hun ville vide:

– Skal vi i virkeligheden have en 'Udsatteenhed' i kommunerne, hvor en borger, som du beskriver, kan gå ind ad én dør, hvor ressourcerne er samlet til at løse alle borgerens problemer – for borgeren hører jo ikke til i jobcentret i første omgang?

– Det, synes jeg, er en rigtig god idé. Jeg vil dog sige, at man har etableret noget lignende i København, men sagsbehandlerne kommer sjældent på gaden, de bliver

kvart i regler. Det er vigtigt at tage højde for. Det er også et problem, at indsatsen ligger i socialforvaltningen – og at jobcentrene er ikke med. Problemet er i virkeligheden, at der er vandtætte skodder mellem de to forvaltninger, de må ikke arbejde sammen. Så borgeren bliver kastebold mellem forskellige kontorer i kommunen, som ikke taler sammen, og sagsbehandlere bruger tiden på administration og på at sætte sig ind i udviklede, nye regler uden rum for individuelle skøn. Så selvom Folkeregister og alle mulige andre kontorer siger, at de godt kender til problemerne, har de ikke tilstrækkelig viden eller mulighed for at hjælpe. Så i dag hedder det ikke én indgang, men 12 indgange til forvaltningen, påpegede Ole Skou, og bakkede også op om et forslag om bedre udslusning fra fængslerne, som dommerpanelet foreslog, for at tage problemerne i opløbet.

– Jeg har altid råbt højt om, at det er urimeligt, at man løslader folk til herberg og forsorgshjem, så jeg vil bakke op om den gode udslusning. Men mange er også bange for at få en bolig, både for at være alene i den, men også for alle rudekverterne. Og det med gælden er i øvrigt flerdelt: Der er gælden til private kreditorer, til det offentlige og til den organiserede kriminalitet, og til den sidste kan man ikke få gældssanering til. For rigtig mange er gæld hovedproblemet, konstaterede han.

Græd, når fodboldstøvlerne skulle udskiftes

Næste vidne i skranken var Charlotte Windelboe, som selv har været på overførselsindkomst i 11 år og er enlig forsøger. Også hun tog udgangspunkt i en case – en familie på kontanthjælp med et barn, der rigtig gerne vil starte til fodbold.

– Det koster cirka 1.500 kr. at starte til fodbold med udstyr og kontingent plus udgifter til nye støvler, træningsweekender osv. Det er rigtig mange penge for en kontanthjælpsmodtager, så ofte får barnet ikke lov. Det har konsekvenser for barnets sociale liv, og så starter en ond spiral – tab af social omgang og kompetencer, dårlig kost, dårlig motion, nedsat indlæringssevne, lav eller ingen uddannelse, risiko for kriminalitet, misbrug, sygdom og tidlig død til følge, sagde Charlotte Windelboe.

Mette Frederiksen udfordrede regnestykket ved at påpege, at som forsøger får man ikke kun kontanthjælp, men også hjælp til at betale bolig, man får forhøjede tillæg, børnepenge osv., så rådighedsbeløbet er væsentlig højere end blot kontanthjælp.

– Jeg er selv enlig forsøger, og jeg græd, når min søn voksede et nummer større i fodboldstøvler. Jeg havde ikke de penge og fik hjælp af klubben. Og jeg kender mange andre i samme situation. Det kan også være fødselsdage eller andre sociale ting. Og det er ikke fordi, folk bruger pengene forkert. De køber ind de billigste steder – Aldi og Netto. Jeg havde selv 3–3.500 kr. til kost, fritidsting – det hele, svarede Charlotte Windelboe.

Palle Simonsen bad om et forslag til løsning – nu, hvor man ikke bare kan forhøje ydelserne?

– Man skal hjælpe og behandle folk individuelt, inden de ryger fra hus og hjem. Der er måske brug for støtte eller aflastning til barnet. Man må gå ind og vurdere, hvad der er brug for i netop denne familie. Det sker ikke tit.

Man forholder sig kun til et mere overordnet regelsæt, svarede Charlotte Windelboe.

– Nu er kontanthjælpen jo kun tænkt til en kortere periode, men for nogle er det blevet en varig ydelse i mange år. Hvad skal der til at få folk væk fra den, ville Mette Frederiksen vide.

– Det er vigtigt, at man fra starten vurderer, hvad der er behov for. Min erfaring er, at folk allerede efter tre-seks måneder er så langt nede, at de giver op, mente Charlotte Windelboe.

– Hvordan kom du selv videre, lød et spørgsmål fra salen.

– Jeg har været på overførselsindkomst i 11 år på grund af cancer. Nu får jeg revalidering og arbejder som ufaglært kontordame. Og jeg kan kun sige, at hvis jeg havde været støttet bedre fra starten af, var jeg nok kommet tidligere tilbage på arbejdsmarkedet.

Familie på ti med 2.000 kr. at leve for

Efter Charlotte Windelboe overtog Joan Münch, national ungdomssekretær i Frelsens Hær, vidneboksen. Hun arbejder til daglig med børnefattigdom.

– Og jeg kan konstatere, at vi har set en markant stigning af fattige børn i Danmark – fra 43.000 i 2006 til 65.000 i 2010, opgjort efter EU's medianindkomst. Det kan vi som velfærdssamfund ikke være bekendt. Børnene er vores fremtid, og det er vores ansvar, at de har det godt. Dem, som er blevet fattigere, er familier på starthjælp og børn på asylcentre. Herefter kommer de anbragte børn og familier på kontanthjælp. Der findes altså værre eksempler end de familier, vi lige har hørt om fra Charlotte, sagde Joan Münch og henviste til udstillingen 'Ansigtet på fattigdom', som retslokalet var udsmykket med.

Her er blandt andet en historie om en familie på to voksne og otte børn, der har 2.000 kr. at leve for om måneden.

– Det kan ikke lade sig gøre! Og her er tale om reel fattigdom – ikke relativ. Men problemet i vores debat er, at vi taler om, at man ikke dør af sult i Danmark. Vi har ikke absolut fattigdom. Nej, man dør ikke af at spise havregrød fire dage om ugen eller af at gå med sko med huller i, men livskvaliteten er ikke på plads, og evnerne til indlæring heller ikke store, påpegede Joan Münch – og citerede en enlig mor:

– Hun siger: "For at man kan lære at drage erfaring af sin historie, skal man lære at tackle skylden, angsten og selvbebrejdelserne, alt det økonomiske og al den skam, man bærer rundt på." Man har sat ydelserne ned med vilje for at få folk i arbejde. Men det, man reelt gør, er at sparke til folk, som allerede ligger ned.

Som en sidste ting påpegede Joan Münch, at målsætningen om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, ikke holder.

– Tallet er faldet, og der er direkte forbindelse til børnefattigdommens stigning. Jo flere fattige børn, jo færre får en uddannelse. Hvorfor? Fordi de simpelthen ikke har råd. Når børnene fylder 18 år, mister man børnefamilieydelsen og får i stedet SU, som er mindre. Og når man så også bliver beskåret i boligydelsen, har man ikke råd til at beholde sine børn i skolen, men er nødt til at sende dem

ud på arbejdsmarkedet. Det er stik mod målsætningen for ungdomsuddannelserne, konstaterede Joan Münch.

Mødre oplever stor skam

Palle Simonsen spurgte til en løsning på problemet med faldet i ydelser, når børnene fylder 18 år. Og Joan Münch var ikke i tvivl:

– Man kender jo familierne, så man må kunne lave et sikkerhedsnet under dem, så børnene kan fortsætte deres uddannelse, også som hjemmeboende.

Mette Frederiksen bad om et bud på, hvordan en familie som den med otte børn kunne komme videre. Hvad er barriererne?

– De oplever skam! En hel del har også kroniske sygdomme, mange kvinder er angstfyldte, og deres børn har diagnoser. En enlig mor bliver så stresset af alle de samtaler med fremmede mennesker, hun skal igennem, at hun slet ikke kontakter det offentlige, fordi hun kun oplever negativitet. Og derfor får de ikke hjælp. Hun skal mødes med anerkendelse, respekt og medmenneskelighed – ikke straf. Det gælder om hurtig indsats, inden familien mister sin kontanthjælp og sin bolig. En anden stor barriere er de mange skiftende sagsbehandlere. For eksempel i Københavns Kommune er der ét telefonnummer, man skal ringe til, og man lægger besked på besked på besked, og der bliver ikke ringet tilbage. Plus at der er en sagsbehandler pr. person i familien. Det er svært at forholde sig til, når man i forvejen lever i kaos. Det er systemets skyld, at det hele er blevet så komplekst, svarede Joan Münch.

– Hvis vi skulle indføre en fattigdomsgrænse, hvad skulle den så være, spurgte Palle Simonsen.

Joan Münch påpegede, at Frelsens Hær er med i et nyt facetteret udspil med tre forskellige indfaldsvinkler til en fattigdomsgrænse, bl.a. både en økonomisk og en afsavnsgrense.

– For en pensionist, som har adgang til flere støtteforanstaltninger, er jo ikke i samme situation som en mor, der arbejder, men til en meget lav løn og uden adgang til gratis institutioner. Derfor skal en fattigdomsgrænse være mere nuanceret.

Blinde blandt de mest udstødte

Den sidste dommer i panelet, Ulla Tørnæs, var listet ind i salen under Joan Münchs vidneudsagn og pointerede, at hendes afsæt for at deltage i høringen var den arbejdsmarkedspolitiske tilgang.

– Jeg mener, at alle besidder ressourcer, så vi må bare blive bedre til at indrette aktiverings- og dagpengesystemet, så vi kan tage højde for, hvad den enkelte har brug for i forhold til at kunne bruge sine ressourcer på arbejdsmarkedet – og for at kunne mærke, at der er brug og behov for det, man kan, kommenterede hun.

Jens Bromann fra Danske Handicaporganisationer fik ordet som næste vidne. Siden han blev blind som 10-årig, har han været involveret i handicapsagen. Og en af de mest udstødte grupper i det danske samfund er netop de blinde og svagsynede, påpegede han og dokumenterede sin påstand med tal: Siden den første livsvilkårsundersøgelse af gruppen i 1965 og til den nyeste fra SFI, som kom på gaden i oktober måned, er beskæftigelsesgraden for

blinde og svagsynede i ordinær beskæftigelse faldet – fra 68 procent til to procent i dag. 20 procent har en anden form for kontakt til arbejdsmarkedet. For 45 år siden fik resten – dem, uden arbejde – invaliderente.

– Og hvor er den gruppe så i dag – på førtidspension? Nej! 14 procent er på kontanthjælp! Og desværre de unge – fra 18-40 år, og de sidder der i årtier. 52 procent af dem får ikke engang folkeskolens afgangseksamen.

Niveauet er faldet markant og ligger langt bagefter den almindelige befolkning – lige som sundhedstilstanden, den sociale isolation og ensomhed, konstaterede Jens Bromann og dryssede endnu mere malurt i bægeret: – Og hvad er der så sket? Vi handicappede har fået meget længere til personale med faglig indsigt og forståelse. I de seneste 30 år har man nedlagt Statens Hjælpecenter, gjort institutioner kommunale, nedlagt Videncenter for synshandicappede osv. Så der er ikke længere en faglig ekspertise nogen steder. Og der har aldrig været så langt fra borgeren til den faglige og beslutningsmæssige kompetence. Med kommunalreformen har vi fået en masse mennesker, som ved lidt om alt, og når de ikke aner, hvad de skal gøre, er det nemmere at sige nej.

– Har du nogle tanker om, hvordan man i højere grad kunne beskæftige blinde og svagtseende i fremtiden, spurgte Palle Simonsen.

– Man kunne hurtigt komme tilbage til 1965-graden, hvis vi lagde ressourcerne om til reel støtte, der er arbejdsmarkedsrelateret. Men som handicappet har man brug for økonomisk kompensation, også selvom man har arbejde, fordi det er dyrere at leve som handicappet. Og den hjælp fjerner kommunen, så snart man får arbejde, så nogle vælger i stedet at sidde hjemme og rådne op.

Ulla Tørnæs efterlyste et svar på, om fleksjobordningen, som regeringen vil reformere, kunne være et redskab i beskæftigelsesindsatsen?

– Som udgangspunkt er jeg ked af, at vi ikke taler om at beskæftige alle på lige vilkår. Men jo, fleksjobordningen er glimrende, men kommunerne mangler redskaber til at håndtere den. Det vil kræve en utrolig uddannelsesindsats i jobcentrene, og jeg ved ikke, om det er den vej, man skal gå.

Men hvad gør vi ved, at 52 procent ikke får en afgangseksamen fra folkeskolen, ville Palle Simonsen vide?

– At man ikke overlader opgaven til et kommunalt system, som ikke har forstand på det. Der er kun 40 blinde og svagtseende elever i hele Danmark – prøv at dividere det ud på 98 kommuner. Det er en halv blind til hver. Hvordan skal man kunne fordele den ekspertise? Så laver de nogle underlige klumpede systemer og giver kompensation for alle mulige fag, fordi de ikke aner, hvad de skal gøre. Og derfor ryger den ene unge ud i deroute efter den anden, fastslog Jens Bromann.

Det grå guld er også fattigt

Næste ansigt i vidneskranken var Kirsten Feld fra Danske Ældreråd.

– Der tales meget om det grå guld og de rige golf-spillende ældre, og det er ikke forkert, for mange har gode pensionsopsparinger og en friværdis i boligen. Men de ældre er ikke en homogen gruppe, selvom de fleste modtager folkepension. Der findes en stor gruppe ældre, man med rette kan kalde fattige. Mennesker, som gennem et langt arbejdsliv ikke har mulighed for en pensionsopsparing, og enlige, der ikke har nogen at dele udgifterne med, påpegede Kirsten Feld og supplerede med disse tal: Ifølge Danmarks Statistik har 197.000 eller 23 pct. af alle pensionister mindre end 100.000 kr. at leve for om året efter skat. Det svarer til cirka 8.000 om måneden til alle udgifter. Ifølge Kristeligt Dagblad er medianindkomsten i Danmark 16.358 kr. efter skat. Så hvis man tager EU's fattigdomsgrænse på er 60 pct. af medianindkomsten, hedder fattigdomsgrænsen i Danmark 9.814 kr. om måneden.

– Og så er der et stykke vej ned til de 8.000 kr. Selv med ældrechecken når man ikke op på fattigdomsgrænsen, og folkepensionen er altså langt fra nok til at dække et minimumsbudget med en acceptabel levestandard. Man er nødt til at supplere med andre offentlige ydelser. Og så er der ikke råd til kontingent til bridgeklubben eller badminton, pointerede Kirsten Feld.

Hun påpegede også, at et praktisk problem for mange ældre er kommunikationen mellem det offentlige og pensionisterne.

– Mange borgere i min alder har ikke adgang til en computer. Nogle føler, de er for gamle til at lære nyt, og andre har ikke råd. Men i dag er kommunerne kun forpligtede til at orientere digitalt. SKAT er blevet digitaliseret, men for mange ældre har det stor betydning at kunne tale med en medarbejder direkte. Men eftersom der kun er fem skattecentre i hele landet, betyder det, at de ældre må rejse langt – med en offentlig transport, som mange steder også skæres ned.

Det samme gælder, påpegede Kirsten Feld, spørgsmål om folkepension og boligstøtte, som fremover skal administreres i fem centre.

– Det er let for dem, som kan klare problemerne digitalt, men ikke for andre, sagde hun og udtrykte også bekymring for folkepensionen, der i lighed med andre ydelser reguleres nedad – og dermed øges afstanden mellem rig og fattig.

Palle Simonsen efterlyste atter svar på, om det her vil være en fordel med en fattigdomsgrænse?

– Jeg mener i hvert fald, at vi må anerkende, at vi har et fattigdomsproblem i Danmark. Jeg har ingen ide om, hvor en grænse skulle ligge, men jeg er enig i de tidligere indlæg om, at den skal være fleksibel.

Ulla Tørnæs ville vide om gruppen af fattige ældre er voksende. Det mente Kirsten Feld ikke, men gruppen vil altid være der. Fra salen blev det påpeget, at hvis en voksende del af befolkningen bliver fattige, vil der også blive flere fattige ældre med tiden.

Palle Simonsen spurgte, om en løsning kunne være at beskære de mere velstillede ældre til fordel for dem, som ikke har så meget, f.eks. i ældrechecken?

– Vi drøftede aldersbestemte ydelser i Danske Ældre-råds bestyrelse, og bølgerne gik højt, fordi vi jo her er mange privilegerede. Vi endte med at sige, at disse privilegier bør være indtægtsbestemte frem for aldersbetingede. Jeg er af den opfattelse, at man burde indregne ældrechecken i det indtægtsbestemte pensionstillæg, sagde Kirsten Feld.

Vi har fået et kastesystem i Danmark

Dagens sidste vidne var direktør for Social og Arbejds-marked i Randers Kommune, Knud Aarup, der glædede sig over som embedsmand for en gangs skyld at få lov at fyre op under egne holdninger.

– Udviklingen af det danske velfærdssamfund i de senere 25–30 år har fået mig til at tænke, at vi i virkeligheden har fået et kastesamfund lige som i Indien. Gandhi sagde, at fordelene ved et kastesamfund jo er, at man ikke skal tænke på sin arbejdsmæssige placering i samfundet. Den er – ligesom kønnet – kastemæssigt givet på forhånd. Og så-dan er det også i Danmark: Den ufaglærtes søn eller datter bliver ufaglært, den faglærtes bliver faglært, og akademikerens bliver akademiker. Den sociale mobilitet mellem kasterne er meget begrænset, mens folkeskolen stort set kun virker konserverende på ens forudgivne kastemæssige placering. Og det betyder alt for livsmulighederne, ikke kun økonomisk, men også i forhold til uddannelse, erhverv, hvor vi bor, vores sundhed og længden på vores liv. Det er alt sammen bestemt af vores kastemæssige placering. Og hvor efterlader det så de fattige – dette samfunds kaste-løse, spurgte Knud Aarup retorisk.

– Vi har set en konstant stigning i antallet af fattige siden 1993. Vi ved, hvem de er, hvor de bor – i København, på Vestegnen og i Udkantsdanmark, og vi ved, at de er på overførselsindkomst: Introduktionsydelse, starthjælp og ramt af kontanthjælpsloftet. Så jeg mener, at den nuværende social- og arbejdsmarkedspolitik er kendetegnet ved, at vi fastholder de dårlige stillede i en stadig dårligere position, uanset at vi de seneste ti år har indført det ene incitament efter det andet for at få dem ud på arbejdsmarkedet. Det, vi i realiteten gør, er at røre i gryden. Der er selvfølgelig gode historier, men jeg mener, at der er brug for væsentlige ændringer i den førte social- og arbejdsmarkedspolitik.

Knud Aarup fremhævede Randers Kommunes erfaringer fra projektet 'Social aktivering' under regeringens program Ny Chance til Alle. Gennem opsøgende arbejde fik man kontakt til 148 borgere, som længe havde været uden for rækkevidde. En af dem var 32årige Søren, der havde været på kontanthjælp, siden han var 18. En nørd, der havde siddet hjemme bag sin pc.

– Vi fik Søren i praktik hos TDC. Den første dag kørte han på arbejde på sin knallert. I dag er han fastansat hos TDC og kører til og fra arbejde i bil, fortalte Knud Aarup og plæderede derfor for at afskaffe de tre laveste ydelser.

– Jeg ønsker mig ikke tilbage til tiden med store grupper i passiv forsørgelse. Men vi må have mere fleksible redskaber i vores arbejde – bedre skønsmæssig udmåling

af den økonomiske hjælp er f.eks. et værktøj, vi mangler. Og der er behov for at flytte fokus over på at få større sammenhæng i indsatsen – også lovgivningsmæssigt. Og der er behov for et andet udgangspunkt i politikken. Engang talte vi om social trykthed og trivsel – det skal vi tilbage til. Vi må finde andre veje for de mest udsatte, så deres ressourcer og kvaliteter kan vokse, selvom de ikke umiddelbart kan komme på arbejdsmarkedet. Og vi må tro på, at de hellere vil vælge at være en del af samfundet end at stå uden for, sagde Knud Aarup.

Tror ikke på pisen

– Er det en fordel med en fattigdomsgrænse? Og du har som den eneste nævnt den negative sociale arv. Hvorfor har vi ikke fået gjort op med den, spurgte Palle Simonsen.

– Det er utroligt svært at håndtere den negative sociale arv, fordi vi skal have fat et helt andet sted, før ulykken sker, end efter den er sket. Du får ikke løftet det her, hvis du ikke har en mere inkluderende indgang. Og med hensyn til en fattigdomsgrænse, der sagtens kan være på 50 procent af medianen, ser jeg kun én grund: At fastholde et fokus og få et tal en gang om året – det vil gøre os lidt skarpere, mente Knud Aarup.

Ulla Tørnæs mente, at Knud Aarup fældede for hård en dom over satserne i arbejdsmarkedspolitikken. For når 50.000 med anden etnisk baggrund er kommet ud på arbejdsmarkedet, må satserne have spillet ind, mente hun og tilføjede, at hun altid studser, når hun hører om borgere, der har været på starthjælp i mange år. Det har aldrig været hensigten med lovgivningen. De burde så være berettiget til en førtidspension, hvis de reelt ikke kan arbejde?

– Der findes mange sager med borgere på starthjælp, som ikke er berettiget til førtidspension, svarede Knud Aarup og tilføjede – Jeg tror i øvrigt ikke på pisen, men på en god socialfaglig indsats som det bedste middel til at hjælpe folk videre. Jeg tror på, at de fleste gerne vil præstere og være en værdi for andre, så jeg mener ikke, vi behøver den pisk. Vi kan godt skrue ned for incitaments-tænkningen i lovgivningen.

Ja tak til fattigdomsgrænse

Da dommerne vente tilbage efter voteringen, var de igen reduceret til to, da Ulla Tørnæs var vendt tilbage til finanslovsforhandlingerne på den anden side af Frederiksholms Kanal.

Dommer Mette Frederiksen kunne konstatere, at afgørelsen var enstemmig med dommercifrene 2-0. Vidneud-sagnene havde været meget overbevisende og tilsammen meget klart fortalt, at der er fattigdom i Danmark.

– Det er et alvorligt problem med mangfoldige konsekvenser, især for næste generation af børn, som vokser op i fattigdom. Derfor mener vi, at der er to områder, man bør arbejde videre med: Børneområdet og de psykisk sår-bare, som ofte kommer i klemme, sagde hun og fortsatte:

– Det står også klart efter i dag, at de lave sociale ydelser har en sammenhæng med den stigende fattigdom. Derfor mener vi, at en fattigdomsgrænse vil kunne rette og fastholde fokus og politisk ansvar hos de skiftende regeringer i forhold til at bekæmpe fattigdom og negativ

social arv. Men også de konkrete fattigdomsmål skal være med til at præcisere, hvordan vi bekæmper fattigdom og ikke mindst den negative sociale arv. Det er vores overordnede kommentar.

Derudover havde de to dommere en række ideer til ændringer og forslag, der bør arbejdes videre med. Palle Simonsen uddybede:

– For det første skal der gennemføres en evaluering af kommunalreformen, ikke mindst fordi samspillet mellem kommuner og regioner ikke er godt nok. Det ser vi først og fremmest på området med de psykisk sårbare, men også på en lang række andre områder.

– Der er et fastslået behov for en evaluering af sagsbehandlingen. Det er nedslående at høre, hvordan borgerne bliver behandlet i det sociale system.

– Der er også behov for en meget hurtigt indsats for at få folk i arbejde, men det er samtidig afgørende, at vi har forståelse for, at nogle ikke fra den ene dag til den anden kan tage et ordinært job. Der skal en helt anden støtte til. En måde kunne være gennem de socialøkonomiske virksomheder, vi har en række gode eksempler på som et instrument til at skabe en form for jobs til udsatte mennesker, der ikke har tilstrækkelige kompetencer til et ordinært job.

– Revalideringen skal forbedres. Den er forringet, siden bistandsloven blev indført, men er en meget mere målrettet måde at aktivere på, bl.a. med reel uddannelse og ikke bare kurser.

– På ældreområdet er det f.eks. ikke rimeligt, at velhavende pensionister kan få indefrosset deres ejendomskatter.

– Og så skal der findes løsninger på hele gældsproblematikken, som vi har hørt flere indlæg om.

– Der er yderligere to ting, som er mere fremadrettede: Den økonomiske overgang fra barn til voksen er et problem på en række områder, bl.a. handicapområdet. Det bør man finde løsninger på. Og på sigt bør man finde måder at frigøre mere tid til sagsbehandlernes, som bruger mindst 60 procent til kontrol og bureaukrati, hvilket ikke efterlader megen tid til hjælp til den enkelte borger. Det kan vi ikke give en fuldstændig klar løsning på nu.

– Det er, hvad vi mener, der er kommet frem gennem vidneafhøringerne, sluttede Palle Simonsen og tilføjede: – Og så glemte vi at sige: "Retten er sat!"

Vi har fået klokkeklar dokumentation

Per K. Larsen fra EAPN rundede dagen af med ros til domstolen. – Det har været en fremragende form med skarpe udsagn og gode konklusioner. Jeg vil trække en lille historisk tråd – vi skriver 2010, men det hele startede i 2000 i Lissabon, hvor alle EU's medlemsstater sagde ja til fattigdomsbekæmpelse via den åbne koordinationsmetode, hvor alle hjælper hinanden. Den beslutning førte et meget stille liv i Danmark uden strategier, tal og statistikker. Der blev kun udgivet en national handlingsplan hvert andet år med en opremsning af projekter, finansieret over Satapultjen. Så det var svært at se, om der var sket fremskridt. Men vi kan se, at der er kommet flere fattige, fordi EU årligt udsender rapporter, som sammenligner medlems-

landene. Her kan vi konstatere en stigende ulighed og fattigdom i Danmark. Det tog vi op i European Anty Poverty Network (EAPN), der er en sammenslutning af NGO'er i Europa, hvis formål er at bekæmpe fattigdom og social eksklusion i EU og i medlemslandene. EAPN bygger på nationale NGO'er, den danske er samlet i EAPN.DK.

Vi startede for fire–fem år siden kampagner for at få bredt debatten ud og skabt klarhed om fattigdom. Og jeg synes, det er lykkedes. Der er kommet en langt større forståelse og viden. Fattigdom er blevet et tema i valgkampen frem til næste folketingsvalg. Der er gennemført forskning med støtte fra bl.a. Rådet for Socialt Udsatte, som giver en stjerneklar dokumentation for, at de lave ydelser skaber fattigdommen. Men det er også kommet frem, at der ikke er politisk flertal for at ændre ydelserne. Måske er der flertal for at gøre noget ved andre årsager, såsom sygdom, manglende uddannelse, dårlige opvækstvilkår. Socialministeren har udtrykt ønske om at gøre noget ved de andre årsager – en klar politisk markering af et ønske om bedre service med mere kvalitet og bedre sammenhæng, sagde Per K. Larsen og konstaterede, at indsatsen ikke slutter her.

– Der er nye planer frem til 2020 med større vægt på at tænke i strategier og indikatorer, målsætninger osv. Regeringen lægger stadig afstand til en fattigdomsgrænse og fraskriver sig derfor muligheden for målinger, men man anerkender dog behovet for en form for fattigdomsindikatorer. Det er dog som om, at flertallet i Folketinget er imod grænser og indikatorer, så længe de viser stigninger i antallet af fattige og viser, at de lave ydelser rammer særligt udsatte grupper af fattige mennesker. Det er i sagens natur en vanskelig opgave. Men lad os nu se, hvordan det bliver løst, sagde Per K. Larsen og sluttede af med at opfordre alle til at deltage i den afsluttende fattigdomskonference i København den 30. november.